

Martta Kaarina ja Kari Laitinen ovat saaneet Pasi Juttulan arkistoetsinnän kautta Kuhmolaisen Kerttu Haverisen koskettavan, omaelämäkerrallisen kirjoituksen Nuorison ystävä -lehestä vuodelta 1945.

Äidin silmäterä

Muistelma talvisodan siirtolaisuuden ajalta Kerttu Haverinen

Oli kirkas syyskesän aamu. Aurinko heloitti kirkkaana taivaalla ja pikkulinnut lauloivat iloisesti. Mieli teki päästä ulos raittiiseen ilmaan tällaisena aamuna. Niin lähdettiin marjaan. Metsä oli kovin kaunis. Marjojen poimiminen kävi nopeasti. Aurinko tavoitteli jo puiden latvoja, kun viimein maltettiin palata kotiin. Perheen äidin mielessä oli pitkin päivää ollut aavistus siitä, että sinä päivänä tapahtuisi jotakin. Niin tapahtuikin. Kun ilta oli pimentynyt, syntyi hänelle pieni, kirkassilmäinen tyttö. Lapsi varttui ja sai nimen **Rauha Annikki**. Äiti hoiteli hellästi pienokaistaan, joka oli hyvin hiljainen lapsi. Sitten lapsi sairastui ja itki melkein aina, öölläkin. Toiset jo pakkasivat kyllästymään tuohon alituisen itkuun, mutta äiti hoiti kärsivällisesti pientä silmäteräänsä. Hänen vaivansa tulivatkin palkituiksi, sillä lapsi parani.

Kului aikaa hetkinen. Rauha tunsu jo äitinsä ja isänsä. Niin vierähti ensimmäinen vuosi ja lapsi oppi kävelemään ja puhumaankin. Rauha oli vilkas ja ketterä lapsi, joka näytti ehtivän joka paikkaan. Kerran hän oli löytänyt terva-astian ja tuli sitten äidin luo vaatteet, kasvot ja tukkakin tervassa. Oli siinä hommaa ennen kuin hänet saatiin puhdistetuksi. Erään toisen kerran hän putosi vintiltä. Luultiin hänen kuolevan, mutta kaikkien kummastukseksi hän, nukuttuaan vähän aikaa, aukaisi suuret, siniset silmänsä ja hymyili taas kuten ennenkin. Kerran äiti näki unta, että Rauha oli kuollut.

**

Kun Rauhan elämässä alkoi kolmas vuosi, alkoi samalla suurten tapahtumien aika kansamme elämässä.

Oli joulukuun 1.päivän aamu 1939. Lapset nukkuivat vielä vuoteissaan. Äiti valvoi ja valmisteli lähtöä rakkaasta kodista. Oli tullut juuri yöllä tieto, että oli lähdettävä matkalle. Rauha heräsi aikaisemmin kuin muut lapset. Hän oli iloinen ja virkeä. Äiti puki hänet. Rauhalla oli kaksi veljeä, toinen häntä vanhempi ja toinen vasta 7 kuukauden ikäinen. Pian Rauhakin oli täydessä työn touhussa, kun hän kuuli isältä ja äidiltä, että lähdetään matkalle. Ei lapsi vielä ymmärtänyt, mitä tuo lähtö merkitsi. Siksi hän oli tyytyväinen ja iloisuudellaan matkallakin oltaessa rohkaisi äidin masentunutta mieltä.

Ensimmäinen yö nukuttiin vielä kotikylässä erään talon lattialla täysissä pukimissa. Veli itki kun hän kuuli, että pitää lähteä ja että isä ei tule mukaan. Vasta seuraavan päivän iltana auto tuli noutamaan. Se oli jo täynnä väkeä, mutta lisää oli siihen vielä mahdollista. Eräs pappila oli toinen yöpaikka. Kun kirkkoherra tuli aamulla kansliahuoneeseen, jossa Rauha oli nukkunut äidin ja veljiensä kanssa, tassutteli tämä suloinen lapsi häntä vastaan iloisena. Kirkkoherra sanoi silloin: ”Jumala siunatkoon sinuakin, pikkutyttö” ja jatkoi ”varmaankin taivaallisen isän sydämeen koskee lasten itku ja varmaankin hän armahtaa Suomen kansaa.”

Vielä seuraava yö oltiin samassa paikassa. Neljäntenä yönä kotoa lähdön jälkeen äiti oli sitten lapsineen junassa. Kun oli odotettu useita tunteja, se viimein läksi liikkeelle. Lapset nukkuivat. Kun päivä valkeni, oli heistä hauskaa katsella junan ikkunasta taloja ja kirkkoja. Rauhakin oli hyvin innostunut. Viidennen päivän iltana oltiin sitten perillä siellä, minne perhe oli päätetty sijoitettavaksi. Nyt lapset pääsivät riisuutuneina nukkumaan vuoteisiin. Rauhasta oli hauskaa kun hän pääsi vapaaksi päällyspukimistaan. Iloisena hän juoksi edestakaisin tuvan lattialla. Aamulla hän oli jo ensimmäisenä hereillä.

Sitten perhe muutti pieneen tupaan, joka sijaitsi pihan takana. Siinä ei asunut ketään muita. Olo alkoi tuntua jo kodikkaalta. Nyt odotettiin isää hartaasti perheensä luo. Rauhakin tottui pian vieraaseen ympäristöön ja oli kaikille iloksi. Ulkona oli taukoamaton pakkanen, mutta pienessä tuvassa oli lämmintä.

Tuli vihdoin joulukin. Perhe tunsu itsensä yksinäiseksi sillä kaikki sukulaiset olivat hajaantuneina eri puolille isäimme maata. Lapset odottivat isää, mutta hän ei päässyt heidän luokseen. Oli sentään pieni kuusi kynttilöinen. Äiti lauloi joululaulun. Rauhan kasvot säteilivät iloa. Mieltä painavasta ikävästä huolimatta äitikin oli tyytyväinen kun sai olla lastensa kanssa pienessä pesässään.

Oli kevättalvi. Rauha oli kasvanut paljon. Hän koetti jo autella äitiä pikku askareissa. Muutamana päivänä lapset huomasivat erään sotilaan astuvan heidän tupaansa kohti. ”Isä”, huudahti Rauha ja isä sieltä tulikin. Hän oli päässyt lyhyelle lomalle. Lapset olivat riemuissaan. Rauha kiipesi isän syliin. Pian lomapäivät päättyivät ja isän oli taas lähdettävä. Rauhan silmät olivat täynnä kirkkaita kyöneleitä. Mutta pian hänen surunsa taas unohtui ja hän oli yhtä iloinen kuin ennenkin. Väliin hän puhui isästä, mutta kohta taas riensi leikkimään nukkensa kanssa.

Pakkanen oli edelleenkin kova. Oli helmikuun seitsemännen päivän ilta. Juotiin iltakorviketta. Rauha istui punaposkisena pöydän päässä. Kun äiti läksi noutamaan veljelle pesuvettä. Rauha jäi leikkimään veljen kanssa. Vanhempi pojista oli sillä välin löytänyt jostakin tulitikut ja alkanut leikkiä niillä. Yht’äkkiä tuli tarttui Rauhan mekon helmaan. Kun äiti tuli oli lapsi saanut jo vaikeita palohaavoja. Nyt sairas oli toimitettava pian saamaan lääkärin hoitoa. Hänet käärittiin lämpöisiin vaatteisiin ja nostettiin rekeen.

Äiti oli kuin unessa pitäessään valittavaa lastaan sylissänsä. ”Rauha ei jaksa, Rauha on pipi”, lapsi valitti. Äiti luuli hänen kuolevan ennen kuin ehdittäisiin sairaalaan. Sairaalassa otti ylihoitajatar lapsen vastaan ja vei hänet lääkärin tutkittavaksi. Rauha itki eikä olisi halunnut lähteä pois äidin sylistä. Hetken kuluttua äiti sai mennä hänen luokseen. Ylihoitajatar sanoi:” Lapsi on palanut hengenvaarallisesti. Te voitte olla täällä jos toiset lapset tulevat toimeen ilman teitä.”

Rauha ei itkenyt enää, vaan nukkui. Hänet oli nukutettu. Keskiruumis oli sidottu kääreisiin. Kasvot, tukka ja kädet eivät olleet palaneet. Äiti istui uskollisesti lapsensa vuoteen vieressä. Vihdoin Rauha avasi silmänsä ja pyysi vettä. Sitten hän nukkui uudelleen. Yöhoitaja tuli nyt valvomaan ja äiti meni levähtämään.

Hetken perästä kuului huuto: ”Äiti, äiti!” Pian äiti oli taas lapsensa luona. Kello oli puoli kaksi yöllä. Ylihoitajatar kävi katsomassa Rauhaa ja sanoi: ”Kyllä tämä lapsi kuolee.”

Äiti tunsu jalkojensa pettävän. Hän kuitenkin piteli kiinni sängyn kaidepuusta. Pian hän kuitenkin tointui. Hän rukoili, että taivaallinen isä antaisi Rauhan vielä parantua, jos se olisi hänen tahtonsa. Tämän tästä hänen sydämeästään kohosi huokauksia Jumalan puoleen. Voisihan lapsi parantua vaikka ihmeen kautta.

Vihdoin aamu valkeni. Rauhakin heräsi. Hän näytti virkeältä ja pyysi vettä ja sokeria. Äiti sai keskustellakin hänen kanssaan hetkisen. Rauha puhui isästä, kodista ja veljistä. Äiti oli toivorikas. Kuitenkin hän puhui Rauhalle: ”Jos Rauha nyt kuolee, niin Rauha menee taivaaseen.” Rauha sanoikin tahtovansa mennä sinne. Ylihoitajatar sanoi äidille käydessään potilasta katsomassa, että lapsen tila on nyt parempi. Päätettiin kuitenkin lähettää isälle sähkösanoma. Äiti läksi asiaa toimittamaan, kun Rauha oli levollisempi.

Äidin lähdettyä lapsi nukahti taas. Äidistä tuntui vaikealta jättää hänet. Mutta hänen oli käytävä myös toisia lapsia katsomassa. Vanhin tiedusteli äidin tultua kotiin: ”Äiti paraneeko Rauha?” Äiti vastasi: ”Toivottavasti paranee, mutta saattaahan Jumala myöskin ottaa hänet pois.” Sitten äidin oli taas kiiruhdettava Rauhan luo. Hän ei ehtinyt vielä lähteä kun jo tuli puhelintieto, että Rauha oli heikompi.

Äiti odotti kärsimättömänä linja-autoa. Viimein se tuli, mutta se tuntui hänen mielestään kulkevan kovin hitaasti. Hän huokasi: ”Auta meitä, taivaallinen Isä!” Auto pysähtyi. Äiti juoksi sairaalaan. Ihme, että hän jaksoi niin tehdä. Ovella ylihoitajatar tuli vastaan ja sanoi: ”Valitan, Rauha läksi hetki sitten.”

He menivät hiljaa Rauhan vuoteen luo. Mitä tunsikaan silloin äidin sydän? Ylihoitajatar koetti lohduttaa häntä. Äiti ei jaksanut kuulla hänen sanojaan, sillä raskas suru oli vallannut hänet. Salaman tavoin välähtelivät hänen mielessään monet tapahtumat Rauhan lyhyen elämän ajalta. Nyt pieni päiväsäde ei enää koskaan hymyilisi hänelle. Siinä hän nukkui valkoisena vuoteessaan. Kaunis kukka oli asetettu hänen rintansa päälle. Äitiä suretti se, ettei hän ollut lapsensa luona kuolinhetkellä. Vasta nyt hän tunsu olevansa ylen väsynyt. Hän istuutui masentuneena ja katseli kuollutta lastaan. Kaikki tuntui nyt kolkolta. Toivo Rauhan paranemisesta ei ollut toteutunut ja hän tunsu olevansa yksin suuressa surussaan vieraiden ihmisten keskellä. Lääkäri, norjalainen kirurgi, joka oli hoitanut Rauhaa tuli, katsoi hetkisen Rauhaa ja nyökkäsi äidille. Hän ei osannut suomenkieltä. Aamulla hän oli äidin katseesta lukenut sanat: ”Pelastakaa lapseni.” Varmaankin olisi lausunut jonkin lohduttavan sanan jos olisi osannut.

Äidin oli päästävä pian takaisin toisten lasten luo. Hän pyysi soittamaan auton. Lähtiessään sairaalasta hänestä tuntui siltä kuin osa hänestä olisi jäänyt sinne. Miten vaikeata olikaan kotona kertoa, mitä oli tapahtunut! Tyhjältä tuntui nyt pieni, punainen tupa.

Päivät kuluivat hiljaa eteenpäin. Odotettiin isän kotiin tuloa. Hän oli lähtenyt matkalle heti sen jälkeen kun oli saanut sähkösanoman. Hän tuli viimein. Helmikuun 13.päivänä isä ja äiti ajoivat sairaalaan. Rauhalle oli tilattu valkoinen arkku. Siihen hänet laskettiin ja vietiin hiljaa kohti hautausmaata. Sinne hän jäi nukkumaan korkeiden koivujen keskelle. Ruumiin siunauksen toimitti paikkakunnan kirkkoherra. Hän puhui siitä, että lapsi oli saanut nyt onnellisen osan ja oli paremmassa tallessa kuin yksikään lapsi maailmassa. Sanat lohduttivat vanhempien sydäntä.

Toisten lähdettyä haudalta he jäivät vielä sinne tahtoen viettää yksin pienen hetken rakkaan lapsensa hautakummun ääressä.

Sota loppui. Pian oli edessä myöskin paluu entiselle kotiseudulle. Kun lähtöpäivä koitti ja äiti lapsineen nousi junaan, tuntui hänestä siltä kuin olisi jotakin unohtunut. Rauha ei ollut mukana. Junan kiitäessä eteenpäin äiti loi vielä viimeisen katseen sinne päin, missä hänen kallis aarteensa lepäsi kummun alla.

Kotimatka sujui kohtalaisen hyvin. Oltiin taas kotona. Vanhempi pojista oli iloinen. Hän tunsu kotinsa. Ikkunan luona seisoessaan hän sanoi kerran: ”Äiti, tähän on meidän kotimme, miksi me olimme siellä kaukana niin kauan?”

Poika oli kehittynyt vuoden kuluessa huomattavasti. ”Luojaalle olkoon kiitos siitä, että saamme taas olla kotona”, huokasi äiti. Mutta asettaessaan illalla lapsiaan nukkumaan, hän muisti taas pikku Rauhaansa. Hän ymmärsi, että lapsi oli ollut hänelle Jumalan antama kallis lahja, mutta samalla myöskin laina. Oli ollut suuri ilo saada kasvattaa häntä kodissa, sillä olihan hän aina ollut kiltti, kuuliainen ja iloinen lapsi. Herra oli korjannut hänet parempaan paikkaan. Äiti toivoo nyt, että kaikki perheen jäsenet pääsisivät sinne, kukin vuorollaan.

(Julkaistu Nuorison Ystävät - lehdessä vuonna 1945)

